

Akademiskt ansvar i en föränderlig värld

Det ter sig närmast omöjligt för mig att skriva en ledare för *Ekonomisk Debatt* som inte tar sin utgångspunkt i att jag nu är rektor för Ekonomihögskolan i Lund. Som jag ibland säger i högtidliga stunder – och menar alldeles uppriktigt – är det ett privilegium. Det som gör det till ett privilegium är inte främst att fundera över handfasta IT-frågor inför den måndagmorgon som är alltför nära förestående i skrivande stund, utan att det t ex trots allt innebär en möjlighet till reflektion kring akademiska institutioner och deras roll i forskning, utbildning och debatt.

Jag ska i det följande reflektera lite kring två frågor som jag kommit att ställa mig under de senaste veckorna: är akademiska institutioner såsom de faktiskt existerar och såsom vi föreställer oss dem på väg att bli omoderna och är den tilltagande akademiska specialiseringen ett problem? För att inte bygga upp otillbörliga förväntningar kan jag redan nu meddela att svaren kommer att vara ett kvalificerat nej och ett kvalificerat ja.

Det finns två konkreta impulser som har fått mig att fundera över dessa frågor. Dels mitt deltagande för några veckor sedan i en konferens organiserad av *European Foundation of Management Development* (EFMD), en sammanslutning av ekonomi- och handelshögskolor, dels Maciej Zarembas artikelserie om sjukvården i *Dagens Nyheter*.

Vad gäller EFMD-mötet är det slående i det sammanhanget hur betoningen av förändring och snabbhet präglar mycket av diskussionen. Det finns en självuppfattning att det finns en värld utanför som är snabbare, mer modern och som har en förmåga att ta till sig tidens trender på ett sätt som akademiska institutioner saknar. Som hållning till de utvecklingsfrågor som handelshögskolor, liksom andra akademiska institutioner, möter är detta en sund utgångspunkt för diskussion; det finns all anledning att möta omvärlden med ödmjukhet och med öppenhet för de förändringar som sker. Undertonen att den akademiska miljön är föråldrad finns det dock anledning att ta fram i ljuset och diskutera och jag tror att denna uppfattning i grunden är felaktig. Den speciella kombination av frihet och ansvar, av ekonomisk trygghet (för fast anställda, men det är en annan diskussion) och idémässig och annan konkurrensmentalitet som akademiska institutioner skapar har länge varit och är alltså synnerligen produktiv. Den är en grogrund för kritiskt tänkande men bär samtidigt ett normsystem som får människor att arbeta hårt, engagerat och ofta uppfinningsrikt utan direkt kontroll och utan pekpinna uppifrån om exakt vad som ska göras eller på vilket sätt det ska göras.

LEDARE

När det gäller specialisering så var en tanke som tidigt slog mig när jag läste den första delen i Maciej Zarembas artikelserie om sjukvården att just den tilltagande specialiseringen är lite av en elefant i rummet. Medan det finns all anledning att diskutera köp-säljssystem och *New Public Management* är en del av de problem som lyfts fram i artikeln kanske snarare en konsekvens av tilltagande medicinsk specialisering; det finns – kan jag tänka mig – i gruppen av ansvariga specialister ingen som har till uppgift att bevaka helheten. Precis som möjligen är fallet inom sjukvården innebär den tilltagande vetenskapliga specialiseringen överlag en utmaning. Även om det finns många individuella undantag leder specialiseringen t ex till att det blir svårare att hitta akademiska lärare som kan ta ett helhetsansvar för en introduktionskurs. När det gäller samhällsvetenskap i allmänhet och nationalekonomi i synnerhet innebär det också en utmaning för uppdraget som samhällskritiker och som debattör och rådgivare.

Det finns inga enkla slutsatser från det ovan sagda, men om man ska formulera någon slags poäng så bör de av oss som verkar vid akademiska institutioner begrunda de speciella förutsättningar vi arbetar under – om man så vill, våra privilegier – och för vår egen och vår omgivnings skull använda vår frihet så gott vi kan. Inte minst bör vi både bejaka och förhålla oss kritiskt till de omvärldsförändringar som påverkar våra förutsättningar. När vi gör det bör vi passa på att lyfta blicken en aning – specialiseringen i sig varken kan eller bör vi motarbeta men vi kan påminna oss om att vi har ett bredare uppdrag. Jag är övertygad om att det långsiktiga intresset för nationalekonomisk forskning och utbildning vilar på ett engagemang i breda samhällsfrågor, ett engagemang som kräver ett bredare anslag än det som dominerar forskningslitteraturen. I det sammanhanget bör vi också – oavsett om vi har ett ledningsansvar eller faktiskt arbetar i vingården – både bejaka och kritisera de snäva prestationsmått som skapas av rankinglistor och *impact*-faktorer som inte minst inom nationalekonomin fått väl stor tyngd.

Fredrik Andersson